

СТАНОВИЩЕ

от: проф. д-р Димитър Кадийски, доктор на медицинските науки,

Институт по експериментална морфология, патология и антропология с музей
(ИЕМПАМ) при БАН, София

Относно: дисертационен труд за присъждане на ОНС „Доктор” в Област на висше образование 4. „Природни науки, математика и информатика“, Професионално направление 4.3 „Биологически науки“, докторска програма: „Антропология“.

Автор: асистент Надежда Дончова Атанасова -Институт па експериментална морфология и антропология с музей-БАН

Тема: „Сравнителна характеристика на антропологични показатели на костни останки от османския период (XV-XIX век) ”

Научни консултанти: Доц. Рачо Стоев, доктор (ИЕМПАМ-БАН), доц. Валери Григоров, доктор (НАИМ-БАН)

Форма на докторантурата: докторант на самостоятелна подготовка

Със заповед РД-15-49 от 26.07.2018 г. съм определен за член на Научно жури за провеждане на процедура за защита на дисертационен труд на асистент Надежда Атанасова. Представеният ми комплект материали на хартиен и електронен носител от асистент Надежда Дончова Атанасова е в съответствие с членовете на ЗРАСРБ относно защитата на дисертация и специфичните изисквания на БАН и ИЕМПАМ. Комплектът включва: дисертационен труд, автореферат и папка с всички изискуеми според нормативите документи за провеждане на защита на дисертация за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

Надежда Атанасова завършва СУ „Климент Охридски“ през 2002 г. с магистърска степен по биология и химия. Към момента тя е главен асистент в секция „Антропология и анатомия“ на ИЕМПАМ – БАН и със заповед е натоварена да изпълнява нелеката длъжност „уредник“ на Националния антропологичен музей (НАМ) към института. Спецификата на антропологичната научноизследователска дейност на Надежда Атанасова предполага тесни контакти с археологическата гилдия у нас и в чужбина, което докторантката успешно реализира. Работата по дисертационния труд на докторантката е консултирана от доц. Рачо Стоев, доктор, ръководител на секцията „Антропология и анатомия“ към ИЕМПАМ, а началото на изследванията по него докторантката е започнала в антропологичната научна школа на чл. кор. Йордан Йорданов, пионер на реконструктивната антропологична техника у нас и известен наш антрополог и морфолог. Научен консултант на докторанта е и доц. Валери Григоров, доктор (НАИМ-БАН), при сътрудничеството с който дисертантката е получила възможност за провеждане на макроморфологични изследвания върху изключително интересен от научна гледна точка антропологичен материал от археологически разкопки на различни некрополи в страната.

Темата на дисертационния труд е изключително важна, като се има предвид значението на изследването за нашето културно-историческо наследство. В този смисъл, изучаването и определянето на факторите, провокиращи изменения във възрастовата и палеодемографската структура на изследваните обекти, сравнителния антропологичен анализ на останките в мюсюлмански и християнски некрополи, заедно с добре

обработените статистически данни в дисертационния труд, създават точна картина за условията на съществуване на човека през периода.

Литературната осведоменост и отличната теоретична подготовка на дисертантката са предпоставка за ясно и точно формулиране на целта на дисертацията и провеждането на това важно интердисциплинарно изследване. На основание на увода и литературата са формулирани конкретни задачи с фундаментален и научно-приложен характер.

В дисертацията са представени голям брой оригинални резултати, свързващи история, антропология, медицина, етнография и археология. В резултат е налице добре илюстриран дисертационен труд (с 27 цветни илюстрации, 209 страници текст, 80 фигури, 53 таблици и 220 литературни източника) с качествата на изчерпателна монография.

Използваната методология и подходи включват **макроанатомичен скрининг** (антропологически изследвания, метрично и скопично изследване на човешки костни останки, регистрация на анатомичен статус, индивидуална оценка на възрастта и пола, реконструкция на ръста и оценка на телесната маса, макроскопия, палеопатологична и палеодемографска оценка и др.), както и **пълна статистическа обработка** на данните. Последващата интерпретация на резултатите и сравнителния анализ с данни от съвременната физическа антропология стават база на дискусиата в дисертационния труд. Установените по костните останки патологични аномалии са представени убедително и индиректно дават данни за етнографските особености, социално-битовите условия на живот, а понякога и за причините за смъртта, както при мюсюлманските, така и при християнските поселища в районите на некрополите. Изключително интересна е оценката на здравословното състояние на проучените популации чрез възрастово-полово разпределение на идентифицираните болестни морфологични промени, оставящи следи по костните останки. Това подпомага изводите на дисертантката за половата принадлежност и възрастовата характеристика при някои скелетни аномалии. Независимо от обективните трудности при разкриването и обработката на изследвания материал, неговият обем (452 индивида) е достатъчен за целите на статистическата обработка на резултатите, а също и за съпоставянето на макроморфологичните белези.

Изводите в дисертационния труд произтичат напълно естествено от антропологическото изследване на оригиналния експериментален материал и получените резултати. Освен пряката си научна стойност широкото макроморфологично проучване, обобщено в дисертационния труд допълва с нови данни познанията ни за здравето, живота, обичаите и културата на предхождащите ни поколения от съвременната територия на България през един относително близък като време исторически период.

Дисертационният труд на Надежда Атанасова е обсъден обстойно на разширено заседание на Секция антропология и анатомия (19.07.2018 г.). Преценката за качествата на труда, вкл. публикационната активност, свързана с него, е положителна и на процедурата бе даден ход. Убеден съм, че личният принос на Надежда Атанасова при извършване на изследователската работа на терен и в лабораторията, както и при оформянето на дисертационния труд не подлежи на съмнение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният ми за становище материал съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Структурата на труда е съобразена с класическия изглед на дисертация за получаване на образователната и научна степен „доктор“, а обемът ѝ, вкл. илюстративният материал, значително

надхвърлят стандартните изисквания. Изследваният период за проучване е умело подбран (XV – XIX век), като обхваща сравнително слабо проучени столетия, които са съществени за формиране на антропологическото разнообразие при популациите от съвременната територия на България. Дисертационният труд показва, че докторантката Надежда Дончова Атанасова притежава задълбочени теоретични познания и професионални умения в областта на антропологията, палеопатологията и макроморфологията. Тя демонстрира качества и възможности за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Във връзка с изложеното по-горе, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено в дисертационния труд, автореферата и другите свързани с дисертацията материали. **Предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на асистент Надежда Дончова Атанасова, докторант на самостоятелна подготовка в Секция антропология и анатомия на ИЕМПАМ.

* заличен подпис - лични данни – чл. 2, ал. 1 ЗЗЛД (Закон за защита на личните данни).

03.10.2018. г.

Изготвил становището:

Проф.д-р Димитър Кадийски, дмн: